

ส่วนที่ 4

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ
: เวที “การบูรณาการกลไกการ
พัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม”

การประชุมเชิงปฏิบัติเวที “การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม” ในพื้นที่ภาคตะวันออก ณ โรงแรมสตาร์ จังหวัดระยอง ระหว่างวันที่ 28–29 พฤษภาคม 2552 เป็นการประชุมเพื่อค้นหาแนวทางการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการ รูปแบบของกิจกรรมนอกจากจะมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทพื้นที่ภาคตะวันออก

คณะวิทยากรได้ดำเนินการประชุมโดยเน้นการแลกเปลี่ยนแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้อภิปรายในประเด็นต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยมุ่งหวังให้เกิดการระดมความคิด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่หลากหลายในประเด็นกิจกรรมร่วมที่คล้ายคลึงกันผ่านมุมมองและประสบการณ์ที่ต่างกัน

คณะวิทยากรได้กำหนดประเด็นหลักในการหารือในที่ประชุมไว้ตามลำดับคือ

1. สิ่งดีๆ ที่อยากให้เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคตะวันออก
2. แนวทาง/วิธีการที่จะทำให้สิ่งดีๆ เกิดขึ้น

หลังจากการอภิปรายในสองประเด็นหลักดังกล่าว เป็นการสรุปการประชุมและการตั้งข้อสังเกตจากคณะวิทยากร ที่ประชุมได้อภิปรายเนื้อหา โดยสามารถสรุปประเด็นสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสังคมและการบูรณาการงานด้านการพัฒนาและการจัดสวัสดิการไว้ดังนี้

1. สิ่งดีๆ ที่อยากให้เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคตะวันออก

อยากให้มีความรักความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่อยากให้มีความแตกแยกโดยเฉพาะประเด็นทางการเมือง

- มีการสร้างการเมืองภาคพลเมืองให้มีความเข้มแข็ง สร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินการทำงาน รวมถึงส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กับเยาวชนตามรูปแบบโครงการต้นกล้าประชาธิปไตย
- อยากให้ภาคตะวันออกปราศจากยาเสพติด
- อยากให้ปัญหาเด็กและเยาวชนลดน้อยลง เช่น ปัญหาเด็กแว้นโดยให้ผู้ปกครองช่วยดูแล

- อยากให้การแก้และลดปริมาณปัญหาแรงงานต่างด้าว เนื่องจากแรงงานต่างด้าวนำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย ยาเสพติดและส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ/ความรู้สึกมั่นคง/ปลอดภัยของคนในพื้นที่
- อยากเห็นชุมชนมีการจัดการตนเอง โดยเริ่มจากการจัดการตนเอง ขยายไปสู่การจัดการชุมชนและสังคม โดยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด (ปัจจุบันชาวบ้านมักไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง-ไม่ให้ข้อเท็จจริงซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้นำไปสู่การจัดการที่ล้มเหลว) และเมื่อจัดการตนเองได้แล้วก็ขยายไปสู่การสร้างเครือข่ายที่มีการจัดการตนเองในทุกด้าน
- อยากเห็นการทำงานของภาครัฐและภาคประชาชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยให้การทำงานของภาครัฐมีวิธีการที่เน้นการสร้างกระบวนการ (คิด+ทำ) ให้กับประชาชนมากกว่าเน้นปริมาณกิจกรรมหรือการให้เปล่า ซึ่งจะเป็นการสร้างนิสัยรอคอยความช่วยเหลือให้กับประชาชนอันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (ยั่งยืน) อีกทั้งนโยบายหรือการทำงานของภาครัฐควรยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนและทำให้ทิศทางการพัฒนาประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (มีเอกภาพ) ทั้งระบบ (ทั้งผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติ และภาคประชาชน)
- ภาครัฐ+เอกชน+ชุมชนมีนโยบายที่สอดคล้องกัน
- มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมทั้งรัฐ/ประชาชน/ท้องถิ่นวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ
- มีการจัดสวัสดิการที่ท้องถิ่นเป็นเจ้าของ/เจ้าของ
- มีครอบครัวที่อบอุ่น-ชุมชน (เข้มแข็ง) ไม่ต้องพึ่งพารัฐ
- มีพัฒนาคน โดยแบ่งออกเป็นแต่ละช่วงวัยดังนี้
- เริ่มจากการพัฒนาเด็ก ให้เด็กรู้สึกรักบ้านเกิด/เรียนรู้ภูมิปัญญาและวิถีชีวิต/มีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม/ทางไกลอบายมุขและช่วยงานชุมชน โดยกระทำการผ่านการหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่นที่จะสอนให้เด็กรู้จักคิดเป็น/รู้จักศักยภาพและตัวตนของตัวเอง

- วิทยาลัย ในวิทยาลัยจะต้องมีสุขภาพแข็งแรง/รู้เท่าทันโลกวิวัฒน์/มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม/มีอาชีพที่มั่นคง (เกษตรประณีต)
- ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะต้องมีสุขภาพที่ดี/เป็นครูผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชน เช่นความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนและภูมิปัญญาดั้งเดิม และจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับการดูแล (ไม่ถูกทอดทิ้ง)
- มีการอนุรักษ์และรักษาสีงแวดล้อม โดยจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีการส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ ส่งเสริมการปลูกเกษตรอินทรีย์ (โดยเฉพาะการปลูกในสิ่งที่กินและกินในสิ่งที่ปลูก) แทนการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมี
- อยากให้ภาคตะวันออก มีน้ำที่สะอาดในการอุปโภค-บริโภค มีการบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำทุกแหล่งให้มีคุณภาพที่ดีและมีปริมาณที่เพียงพอ
- อยากเห็นภาคตะวันออกมีเศรษฐกิจดี
- อยากให้มีสื่อที่มีคุณภาพ
- มีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนอย่างแท้จริง เรียนรู้ศักยภาพอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมีการเชื่อมโยงกับโรงเรียน
- อยากให้มีกองทุนชุมชนเพื่อสร้างนิสัยการออม (โดยยึดหลักการ กิน อยู่ ใช้ โดยมีชุมชนเป็นผู้จัดการ)
- จัดทำแผนแม่บทชุมชนในทุกด้านน้ำ/สิ่งแวดล้อม/คน
- มีศูนย์คุณธรรมตำบลที่เป็นแหล่งรวมและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับศาสนาและประเพณี
- อยากเห็นการจัดการทุนในชุมชน อันหมายถึง คน ดิน น้ำ ป่า (ทรัพยากร) ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยชุมชนเอง โดยเริ่มจากการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในชุมชน (เชื่อนักศักยภาพ/ในสิ่งที่ชุมชนทำ) โดยมีหน่วยงานภายนอกเป็นผู้หนุนเสริมองค์ความรู้ตามที่ชาวบ้านต้องการ
- อยากเห็นการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิถีการปฏิบัติจริงไม่ใช่เพียงอ่านจากตำราอย่างเดียว
- อยากให้มีแนวทางในการจัดการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน ซึ่งเป็นบุคคลตกสำรวจ ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน

2. แนวทางที่จะทำให้สิ่งดีๆ เกิดขึ้นจริงได้อย่างไร มีวิธีการหรือรูปแบบไหน

- มีคณะกรรมการ (คณะทำงาน) ของแต่ละกลุ่ม รู้จักกลุ่มอื่น สร้างและออกแบบแผนปฏิบัติการร่วมกัน มีปฏิทินการทำงาน
- ต้องมีเจ้าภาพที่จะทำให้เกิดกระบวนการและทำอย่างต่อเนื่อง+เสริมหนุนถ้าในระดับท้องถิ่น (ในระดับตำบล ก็คือ อบต.ต้องมีแผนพัฒนาเพิ่มขึ้นที่สร้างการทำงาน กระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการยกย่องและให้กำลังใจคนที่ทำ)
- เจ้าภาพสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือระดับพื้นที่และระดับภาค ในการทำงานระดับภาคนั้นให้เอาแกนนำแต่ละจังหวัดมารวมกันแล้วก็เลือกคณะกรรมการภาค มาออกแบบการทำงานเป็นแผนปฏิบัติงานร่วม
- ขบวนการองค์กรชุมชน/รัฐ/ท้องถิ่น/ท้องที่ เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงานและขับเคลื่อนการทำงาน โดยทั้ง 4 ฝ่ายควรประเมินองค์ประกอบ/ศักยภาพว่าฝ่ายใดมีความพร้อมที่สุดก็ให้ฝ่ายนั้นเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อน แต่อย่างไรก็ดี ผู้แทนจากชุมชนตำบลบางสระเก้ายังมีความเห็นเห็นต่างในประเด็นดังกล่าวโดยบางสระเก้าเห็นว่า กลุ่มที่จะเชื่อมประสานทั้ง 4 ฝ่ายได้ดีที่สุดคือภาคประชาชน ประชาชนต้องวิ่งเข้าไปหาอีก 3 ส่วน
- ต้องสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากนั้นก็จะต้องทำการค้นหา เรียนรู้ นำไปปฏิบัติ
- จุดประกายให้เกิดการดำเนินงานในพื้นที่อื่นโดยมีเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานรัฐเป็นเจ้าภาพ (เพราะได้รับความน่าเชื่อถือมากกว่าชาวบ้านด้วยตัวเอง)
- สร้างต้นแบบ
- มีเวทีที่ทำให้เกิดการพบปะและแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง
- ทำงานในรูปแบบของการประเมินเวที การประเมินเวทีคือเมื่อจังหวัดหนึ่งมีกิจกรรมอะไรก็ให้มีการไปศึกษาดูงาน (มีการสื่อสารกัน) ไปช่วยทำกิจกรรม (ประเมิน+ติดตาม+แลกเปลี่ยน+เสนอความเห็น)

- การขับเคลื่อนงานควรเป็นการขับเคลื่อนที่มีเป้าหมายในระดับจังหวัด เครือข่ายระดับภาค
- ชาวบ้านหรือการทำงานในระดับท้องถิ่นเองต้องมีความชัดเจนในเนื้อหา ในรูปแบบกิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับหน่วยงานที่จะเข้ามาหนุนเสริมว่าเป็นการหนุนเสริมที่จะนำไปสู่การต่อยอด เป็นการหนุนเสริมที่ไม่เสียเปล่า
- กลุ่มองค์กรต้องสร้างประเด็นงานให้แข็งแรงเมื่อชุมชนมีความแข็งแรง มีศักยภาพ หน่วยงานก็จะเข้าไปสนับสนุน (เป็นการเจอกันของภาครัฐที่ มีงบ+ประชาชนที่มีแบบแผนงาน/แบบแผนกิจกรรม)
- มองหาศักยภาพในแต่ละพื้นที่
- สร้างนักเรียน/นักศึกษาให้มีความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนเหล่านี้เพราะ เด็กจะเรียนรู้ได้ไวและจะเป็นกำลังในการขับเคลื่อนในอนาคต
- ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการรับรู้ปัญหาและเป็น หน่วยงานในการป้องกันร่วมกับภาคการศึกษาและภาคศาสนา
- จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อใช้เป็นสื่อในการติดต่อประสานกันโดยอาจใช้สื่อ ที่มีอยู่แล้วในภาคตะวันออกเฉียง

บทสรุป

การร่วมมือกันภายใต้ ทุน ของเรา

ทุนทางสังคม	✍	ทุนทางภูมิปัญญา/มนุษย
	✍	ทุนทรัพยากร/ธรรมชาติ
	✍	ทุนวัฒนธรรม/ประเพณี

เจ้าภาพ : รัฐ + องค์การบริหารส่วนตำบล/ภาค

ส่งเสริมการสร้างแนวความคิด

- จุดประกาย
- สถานความสัมพันธ์ (ต่อเนื่อง)

ปัญหา : การทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะที่มี

มีคณะกรรมการร่วมกัน → ออกแบบ/ทำแผน (ปฏิทิน)

รัฐ+ท้องถิ่น+ท้องถิ่น+แกนนำชุมชน+องค์กรชุมชน

มีทิศทางการทำงานร่วมกัน → ระยะสั้น 1 ปี

การบริหารจัดการ เน้น พื้นที่

ภาครัฐ ส่วนกลาง, ท้องถิ่น, ท้องที่

ภาคเอกชน..... สมาคม, องค์กร, NGO

ภาคประชาชน..... แกนนำ, ชาวบ้าน

ใช้หลัก บวร = บ้าน + วัด + โรงเรียน

ภายหลังจากที่ประชุมได้นำเสนอแนวคิดความต้องการ และข้อเสนอในการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกแล้ว คณะวิทยากรและนักวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตต่อผลการประชุมฯ ได้ดังนี้

ข้อสังเกตจากคณะวิทยากรต่อผลการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ

✍ **ดร.สุภาภรณ์ สงค์ประชา**

สิ่งที่เห็นจากการประชุม คือ กลุ่มที่มาประชุมเปรียบเหมือนองค์กรที่มีชีวิต+หัวใจ+สมอง+สติปัญญา มีความเอื้ออาทรกลุ่มด้วยความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าเราจะอยู่อย่างใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

นั่นหมายถึงท่านคำนึงถึงอนาคตของลูกหลานที่จะมาใช้ทรัพยากรในวันข้างหน้า ท่านแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ที่ดี ที่ท่านได้ทำออกมาอย่างจริงจัง

๕ ดร.วิภาวรรณ ดินนังวัฒนะ

สิ่งที่เห็นในวันนี้คือ การทำงานของท่านมีการยกระดับจากชุมชนสู่สังคม สู่ระดับภาค แต่อย่างไรก็ดีอยากฝากเป็นคำถามให้กลับไปทบทวนว่าความสำเร็จคืออะไร ความสำเร็จของเมื่อวาน วันนี้ พรุ่งนี้เหมือนกันหรือเปล่า เขาบอกว่าความสำเร็จเกิดจากโอกาสและความสามารถเดินทางมาพบกัน อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของวันพรุ่งนี้คงจะต้องฝากไว้กับทุกคน

๕ ดร.พรธิดา วิเศษศิลปานนท์

สิ่งที่อยากในวันนี้คือจะทำอะไรที่จะเชื่อมโยงการทำงานในระดับภาคให้เกิดการเคลื่อนไปด้วยกัน แต่อย่างไรก็ดีจากที่ได้ฟังก็ทำให้เห็นเค้าร่างความร่วมมือในอนาคต เห็นเค้าร่างเรื่องของเจ้าภาพ คนที่จะเข้ามาร่วมในประเด็นต่างๆ เชื่อว่าท่านในที่นี้คงไปเกาะเกี่ยวกลุ่มที่ยังไม่ได้ร่วมตรงนี้ หรือว่ากลุ่มที่ยังไม่เข้มแข็งเหมือนท่าน ในการชวนพวกเขาเข้ามาดูตัวอย่างที่ดีจากพวกท่าน และสุดท้ายที่จะฝากคือในเรื่องของเยาวชน เยาวชนคือกลุ่มที่จะช่วยกันสืบทอดเจตนารมณ์และความตั้งใจของพวกท่าน

๕ ดร.สมศรี ศิริขวัญชัย

ประเด็นจากวันนี้ที่รับฟังมาต้องชื่นชมว่าหลายๆ เวทีที่จัดมาเวทีนี้มีคำตอบที่ชัดเจนที่เน้นการจัดการตนเอง มองความเข้มแข็งจากภายใน หลายกลุ่มสะท้อนให้เห็นว่า ก่อนที่เราจะพูดถึงความเข้มแข็งเราต้องเริ่มจากตนเองก่อน องค์ประกอบของความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากภายในมีอะไรบ้าง เริ่มแรกต้องมีกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดจากประสบการณ์การทำงาน การลองผิดลองถูก การออกแบบการดำเนินงานที่ดี มีแกนนำที่เป็นผู้เก่งคิด เก่งทำ มีประเด็นงานหรือมิติเรื่องที่ทำ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็จะมีประเด็นที่แตกต่างกัน

การจัดการตนเอง การสร้างเครือข่ายการจัดการตนเองขึ้นอยู่กับ
การบริหารจัดการ หลักของการบริหารจัดการหลายกลุ่มใช้หลักในเรื่อง
ของการจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งหลักในการบริหารจัดการมีองค์
ประกอบหลายตัว ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีไม่เหมือนกัน หลายชุมชนที่
ประสบความสำเร็จเน้นเรื่องการสื่อสาร การถ่ายทอดแนวคิด ถ่ายทอด
วิธีการทำงานจากรุ่นของท่านไปสู่รุ่นลูกหลาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่ง
ความยั่งยืน

นอกจากนี้ ยังมีในเรื่องของการใช้ทุนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ
ทุนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพียงทุนที่เป็นตัวเงินเท่านั้น หากหมายถึงทุน
สังคม ทุนชุมชน ทุนวัฒนธรรม

หากกลุ่มของท่านสร้างความเข้มแข็งได้จากปัจจัยภายในแล้ว
บทบาทของภาครัฐหรือภาคส่วนอื่นๆ จะเปลี่ยนไปสู่ฐานะของการเป็น
ผู้สนับสนุนความรู้และวิชาการมากกว่าการเป็นผู้จัดกระทำกับชุมชน

แต่มีข้อสังเกตว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในวันนี้มักจะเกิดเป็นจุดๆ
ความเข้มแข็งในแต่ละระดับยังมีไม่เท่ากัน คำถามที่ตามมาคือแล้วเรา
จะเชื่อมโยงในระดับภูมิภาคได้อย่างไร อยากบอกว่าการช่วยสังคมใน
ปัจจุบัน/การทำงานต้องคู่ขนานไปหลายระดับ คืออาจทำในระดับภาค
ควบคู่กับระดับชุมชน มีการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในระดับกลุ่มและ
เชื่อมโยงในระดับพื้นที่เพื่อให้การทำงานมีเป้าหมายมีทิศทางร่วม

๔ ดร.ไพรัช บวรสมพงษ์

สิ่งที่มีสังคมต้องการมากที่สุดขนาดนี้คือทุนทางสังคม ทุนทางสังคม
ในที่นี้หมายถึงความไว้วางใจ นอกจากนี้คงถึงเวลาที่เราต้องเชื่อมโยง/
เชื่อมต่อกระบวนการ เราจะทำอย่างไรให้เกิดการพัฒนาสังคมแบบ
บูรณาการ ผมไม่เชื่อว่ากิจกรรม 2 วันนี้จะทำให้เกิดความสำเร็จอย่าง
มากมาย แต่เชื่อว่านี่คือจุดเริ่มต้น ที่จะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับ
กลุ่ม ระดับภาค และการบูรณาการนั้นคงไม่ใช่เพียงการบูรณาการเพียง
เนื้อหาหรือการทำงานเท่านั้นแต่หมายถึงการบูรณาการความสัมพันธ์